

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **Тан Маосеня**
**«Скрипкова творчість Жана-Марі Леклера:
жанрово-стильові виміри»,**
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»
з галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

Актуальність дисертації. Ім'я видатного французького скрипаля і композитора першої половини XVIII століття Жана-Марі Леклера поки не отримало належної уваги в українських наукових студіях та виконавській сфері, лише останнім часом деякі його композиції стали включати в концертні програми. Тому дисертація Тан Маосеня, присвячена творчій постаті цього митця, є своєчасною і перспективною, а обраний жанрово-стильовий ракурс вивчення його скрипкового доробку корелюється з пріоритетними напрямками сучасного музикознавства.

Актуальність роботи зумовлена й назрілою потребою збагачення виконавського репертуару, пов'язаною, зокрема, з активізацією в Україні руху історично інформованого виконавства, що орієнтується переважно на музичний репертуар Бароко і Класицизму. Тож аналітичне осмислення автором творчості Ж.-М. Леклера, який жив і творив на межі цих епох, та залучення до наукового обігу його творів, відповідають не тільки важливим завданням науки, а й художньо-виконавської практики.

Наукова новизна дисертації має яскраво виражений характер, оскільки в ній уперше в українському музикознавстві репрезентовано феномен життєтворчості Ж.-М. Леклера, розглянуто його скрипковий доробок в контексті французької музичної культури першої половини XVIII століття та обґрунтовано концепцію індивідуального стилю композитора як визначного художнього явища тогочасної європейської музики.

Для того, щоб здійснити таке фундаментальне дослідження, автором було доцільно застосовано комплексний підхід, який уможливив:

- осмислити історичні умови, соціокультурні тенденції, філософські та естетичні ідеї розвитку музичної культури Франції першої половини XVIII століття і, зокрема, інструментальної музики;
- різнобічно висвітлити весь компендіум творчої самореалізації Ж.-М. Леклера під впливом світоглядно-естетичних та жанрово-стильових процесів епохи;
- виявити стильову специфіку скрипкової творчості композитора (на матеріалі аналізу тріо-сонат, сольних сонат, концертів);
- визначити історичне місце митця у розвитку як французької, так і загальноєвропейської музики.

Магістральною лінією усіх аналітичних спостережень та умовиводів дисертанта проходить ідея унікальності життєтворчості Ж.-М. Леклера як прикладу «інтеграції різних форм мистецької діяльності в єдину творчу траєкторію» (с. 5) та інноваційності його творчого мислення, інспірованого характерною для тогочасної французької музики взаємодією національної та італійської традицій (естетика *“les goûts réunis”*).

Структура та зміст роботи. Дисертація має традиційну тричастинну структуру зі вступом, висновками, списком використаної літератури та додатками. Основному тексту роботи передують анотація українською та англійською мовами.

Зміст дослідження обумовлений логікою розгортання наукової концепції: від висвітлення соціокультурних умов та художньо-естетичних принципів розвитку французької музики першої половини XVIII століття (Перший розділ), до розгляду багатогранної творчої постаті Ж.-М. Леклера в контексті його епохи (Другий розділ) та детального аналізу різножанрових скрипкових творів композитора, в яких найбільш яскраво виявляється специфіка його художнього мислення (Третій розділ).

Рівень виконання наукових завдань. Уважне ознайомлення з дисертацією переконує у солідній фаховій підготовці здобувача: ґрунтовному знанні історії світової музики, зокрема французької музичної культури,

глибокому розумінні соціокультурних, художньо-естетичних та жанрово-стильових процесів у європейському музичному мистецтві XVII – XVIII століть, чіткій орієнтації у полі різномірних трактувань базових категорій стилю та жанру, коректному оперуванні інформацією з різних гуманітарних галузей (історії, естетики, культурології, психології, музикознавства, історії скрипкового виконавства).

Позитивно відзначу також якість музикознавчого аналізу, що відображає вміння дослідника концентрувати погляд на особливостях жанрового втілення, композиційних і драматургічних принципах організації певного твору, найсуттєвіших стилістичних нюансах (тематизму, фактури, орнаментики тощо) та, особливо, прийомах скрипкової техніки. Розуміння цієї специфіки із власного виконавського досвіду Тан Маосеня, безумовно, також стало запорукою переконливої аргументації його теоретичних положень і висновків. Тож у цьому випадку наукове осмислення предмету дослідження у синхронізації з його практичним пізнанням додає роботі питомої ваги.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження не викликає жодних сумнівів, адже забезпечується вдало обраною аналітичною стратегією, в якій виокремлюються такі важливі підходи:

- глибоке опрацювання значного обсягу наукової літератури (майже 200 найменувань, половина яких – праці зарубіжних дослідників англійською та французькою мовами) як широкого гуманітарного профілю, так і музикознавчого напрямку з проблем історії французької музики, життєтворчості Ж.-М. Леклера та актуальних жанрів його доробку: концерту, тріо-сонати та сольної скрипкової сонати.

- оперування оптимально сформованим комплексом загальнонаукових та спеціальних методів (біографічного, історичного, системного, стильового, жанрово-типологічного, структурно-функціонального) та застосування новітніх теоретичних концепцій: «композиторського віку» Н. Савицької та «універсальної творчої особистості» О. Коменди (для розуміння

особистісних якостей Ж.-М. Леклера, що проявлялися у різних сферах його творчої діяльності, на різних етапах еволюції композиторської творчості, а також для здійснення стильової ідентифікації його доробку);

- ретельний музикознавчий аналіз значного обсягу різножанрових скрипкових творів Ж.-М. Леклера: чотирьох сонат для скрипки соло і basso continuo (op. 1); чотирьох тріо-сонат (op. 4); трьох скрипкових концертів (op. 7) та Концерту *Es-dur*, які найбільш виразно репрезентують композиторський стиль, враховуючи характер його еволюційних змін.

Унаочнення результатів дослідження інтернет-посиланнями на відповідні ноти аналізованих творів також переконує у їхній достовірності.

Практичне значення рецензованої роботи є очевидним. Основні положення, висновки та аналітичний матеріал можуть стати у пригоді в подальшому дослідженні розгалуженої проблематики французької музичної культури, зокрема, скрипкового мистецтва епох Бароко та Класицизму. Аналітичні розвідки скрипкових опусів Ж.-М. Леклера можуть бути корисними також у розробці лекційних курсів з історії західної музики й аналізу музичних форм та під час практичних занять у класах скрипки і камерного ансамблю. Окрім того, перспектива збагачення концертно-філармонічного репертуару маловідомими скрипковими творами Ж.-М. Леклера, введенними дослідником до наукового обігу, підтверджує практичну цінність дисертації.

Дискусійні положення. Загалом робота викликає вельми приємне враження: струнка, логічно вибудована, змістовна, інформаційно насичена і водночас не обтяжена другорядними деталями стилістичного аналізу чи то розлогими історичними екскурсами. Текст позначений виваженістю аргументації та культурою наукового письма.

Разом з тим, як кожне актуальне, пізнавальне, серйозне й інноваційне дослідження, праця Тан Маосеня спонукає до роздумів щодо пошуку шляхів і способів уточнення та увиразнення окремих авторських ідей у подальших

аналітичних розвідках. Підсумком цих роздумів стало кілька рекомендацій і запитань, адресованих здобувачеві.

Рекомендації:

1. Найвагоміші результати аналізу творів Ж.-М. Леклера (Третій розділ), який приваблює музикознавчою грамотністю, тонким відчуттям музики та скрупульозністю підходу, гадаю, було б доречно (бодай частково), візуально виокремити, зокрема й оформити у вигляді таблиць / схем тощо.

2. Зважаючи на неодноразове (і цілком вмотивоване) апелювання шановного дисертанта до авторів праць з історично інформованого виконавства (Р. Тарускіна, Н. Арнонкура та ін.), які залишили безцінні настанови щодо розуміння специфіки звучання і виконання давньої музики, принагідно рекомендую ознайомитися з роботами ще одного представника цього напрямку – австралійського скрипаля і дослідника Девіда Ірвіна.

Запитання:

1. У дисертації постулюється думка про те, що Ж.-М. Леклер є засновником французької скрипкової школи. Водночас, окреслюючи контекст розвитку музичної культури Франції кінця XVII – першої половини XVIII століття, Ви справедливо згадуєте й інших талановитих скрипалів, зокрема, Жана-Батіста Ане, Жана-Фері Ребеля, Франсуа Франкера (с. 34).

Тож хотілося б дізнатися: що дало Вам підстави виокремити постать Леклера на фоні колег-сучасників і саме його вважати засновником французької скрипкової школи?

2. Оскільки з усієї великої скрипкової спадщини Ж.-М. Леклера в аналітичний розділ увійшли лише певні твори: сольні сонати (ор. 1), тріо-сонати (ор. 4) та концерти (ор. 7; Концерт *Es-dur*), виникає питання:

Якими критеріями Ви керувалися у відборі цього матеріалу і наскільки він, на Вашу думку, є показовим у простеженні еволюції композиторського стилю Ж.-М. Леклера?

Як уже відзначалося, висловлені міркування викликані виключно читацьким інтересом і жодним чином не применшують наукової значливості

проведеного дослідження, яке, безперечно, заслуговує високої експертної оцінки.

Загальний висновок і оцінка дисертації. На основі усіх вищенаведених зауваг констатую, що рецензована праця є актуальним, оригінальним, концептуально виваженим, самостійним і завершеним науковим дослідженням, виконаним з дотриманням принципів академічної доброчесності. Робота має практичну цінність, що увиразнює внесок здобувача у розвиток сучасного музикознавства та художньо-виконавської практики.

Отже, дисертація Тан Маосеня «Скрипкова творчість Жана-Марі Леклера: жанрово-стильові виміри» відповідає пп. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р., затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023, а її автор повною мірою заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» з галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства, доцент
доцент кафедри історії світової музики
Національної музичної академії України

Ольга ЛІГУС